Flaes-orgel uit 1874 voor christelijk gereformeerde kerk

'Als we het geluid niet temperen, springt de kalk van de muren'

MEPPEL — De christelijk gereformeerde kerk van Meppel heeft in augustus van het vorige jaar een uit 1874 daterend orgel gekocht in Amsterdam. Momenteel wordt het orgel, één van de vijf zogenaamde Flaes-orgels die nog in Nederlandse kerken staan, gerestaureerd. Het is de bedoeling dat het orgel in maart 1988 klaar is en overgebracht wordt naar het kerkgebouw op de hoek van de Vledderstraat en de Marktstraat. Dan duurt het nog zo'n zes weken voor het klaar is voor gebruik.

Aan de transactie gaat nog een kleine voorgeschiedenis vooraf. 'Aan het eind van de jaren zeventig vond een verbouwing plaats omdat de kerk veel te klein was geworden. Het pijporgel dat er altijd gestaan had werd niet goed genoeg meer bevonden en kwam zo op de zolder terecht. Sindsdien hebben we een electronisch orgel', aldus Bert Schoneveld, voorzitter van de orgelcommissie. 'Na de drastische renovatie werd vrij snel de wens uitgesproken om een echt kerkorgel geplaatst te krijgen. Daartoe werd een orgelcommissie in het leven geroepen. Eerst moest echter de financiële last die nog restte van de verbouwing weggewerkt worden. Dat gebeurde in een ijltempo en toen konden we ons geheel op een nieuw orgel richten'.

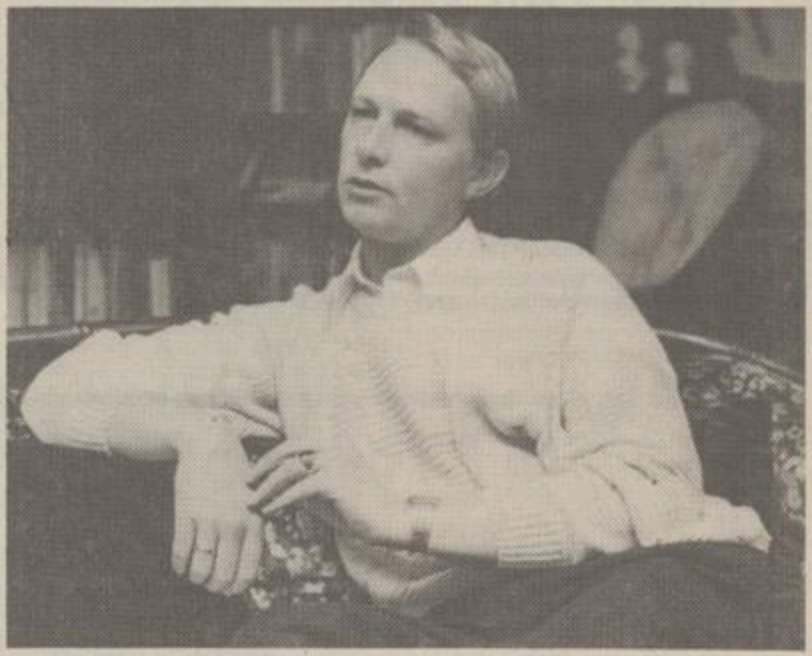

● *Bert Schoneveld vertelt hoe de christelijk gereformeerde kerk uit Meppel aan het oude Flaes-orgel kwam.*

gelse kerk op het Begijnhof. Het verving daar een in 1753 door de beroemde Christiaan Müller gemaakt instrument, waarvan het front nog steeds aanwezig is. Zelfs toen in 1907 een echt 'engels' orgel komen moest, werd het oude front gehandhaafd. Zo kwam het dat het orgel van Flaes, zonder voorkant, in handen viel van orgelmaker G. Knoppers. Deze voorzag het van een bestaand front en verkocht het hele orgel aan de christelijk gereformeerden in Amsterdam. 'Wie het huidige front gemaakt heeft weten we helaas niet', zegt Schoneveld.

'We hebben het orgel zelf afgebroken en vervoerd naar de werkplaats. Het omgekeerde gaat ook gebeuren. We maken ook een geheel nieuwe achterkant en zorgen zelf voor het schilderwerk. Als alles goed gaat is het orgel in maart in onze kerk', hoopt Schoneveld.

Monumentenzorg

Volgens Schoneveld moet de windvoorziening nog nagekeken

geroepen. Eerst moest echter de financiële last die nog restte van de verbouwing weggewerkt worden. Dat gebeurde in een ijltempo en toen konden we ons geheel op een nieuw orgel richten'.

Lauriergracht

De in het leven geroepen orgelcommissie trok Nico Verrips als adviseur aan en ging op een zestal zaterdagen verschillende orgels beluisteren. 'Het orgel dat wij wilden hebben moest natuurlijk wel in de kerk passen, zowel qua omvang als geluid', vindt Schoneveld. Intussen kwam het bericht dat de christelijk gereformeerde kerk aan de Lauriergracht in Amsterdam, een zusterkerk van de Meppelers, gesloten zou worden. Het orgel kwam beschikbaar, maar de Amsterdammers wilden het orgel het liefst in de eigen stad houden. 'Zo werden pogingen in het werk gesteld de kerk én het orgel samen te verkopen, maar spoedig werd duidelijk dat dat niet haalbaar was. Wij hebben toen, na het orgel getaxeerd te hebben, een bod gedaan. In de zomervakantie van vorig jaar hoorden we geheel onverwacht dat het orgel aan ons gegund was', aldus Schoneveld.

Het aangekochte orgel werd in 1874 door de amsterdamse orgelbouwer P. Flaes, een leerling van Bätz, gebouwd voor de Ensstaand front en verkocht het hele orgel aan de christelijk gereformeerden in Amsterdam. 'Wie het huidige front gemaakt heeft weten we helaas niet', zegt Schoneveld.

Stemmen

De orgelcommissie is na de aankoop in de slag gegaan met orgelbouwer Mense Ruiter uit het Groningse Zuidwolde. 'Ruiter heeft de opdracht gekregen het orgel te restaureren. De speeltafel, die in Amsterdam aan de voorkant gesitueerd was, wordt weer naar de zijkant verplaatst, zoals dat in het oude concept ook het geval was. 'Toen Flaes het bouwde had het orgel 12 stemmen. In de loop van de eeuw kwamen daar 7 stemmen bij, maar nu gaat er weer een (slechte) stem af', weet Schoneveld.

Het totaalbedrag dat de christelijk gereformeerde kerk aan het orgel kwijt is, dus aankoop en restauratie, bedraagt 160.000 gulden. 'De restauratie kost vier keer zoveel als het orgel zelf, maar dat hebben wij er voor over. Het is echt een verrijking'. De nieuwprijs van een dergelijk orgel komt op 270.000 gulden. 'En dat kunnen we echt niet opbrengen'.

De kerk heeft en gaat zelf veel doen om de kosten te drukken. het orgel in maart in onze kerk', hoopt Schoneveld.

Monumentenzorg

Volgens Schoneveld moet de windvoorziening nog nagekeken en het volume getemperd worden. 'De kerk in Amsterdam is drie keer zo groot als de onze. Als we het geluid niet temperen, springt de kalk van de muren. Daarnaast willen we graag nieuwe frontpijpen. De huidige zijn van zink, welke minder mooi klinken en er dof uit zien. We streven naar pijpen van tin'.

De kerk heeft getracht geld los te weken van Monumentenzorg. 'We kregen nul op het rekest omdat het orgel niet op de lijst van monumemnten staat. Het kan daar wel opkomen, maar dat duurt tien jaar'.

De christelijk gereformeerde kerk wil middels plaatselijke acties geld inzamelen. 'We hebben al een rommelmarkt gehouden, gaan straks cactussen verkopen en hebben nog enkele andere plannetjes', zegt Schoneveld.

Volgens de voorzitter van de commissie is het orgel een bijzonder exemplaar. 'Er zijn nogal wat opnames van gemaakt voor diverse radioprogramma's over orgels. Bovendien is het een van de vijf Flaes-orgels die nog in Nederland zijn. We zijn er zonder meer verguld mee'.